

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไป สถานภาพของสวัสดิการชุมชนและผู้ยากลำบากของอำเภอพิมาย

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงบริบทของอำเภอพิมาย โดยพิจารณาใน 3 ประเด็นหลัก กล่าวคือ

- 3.1 ข้อมูลทั่วไป
- 3.2 สถานภาพองค์กรสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย
- 3.3 สถานภาพผู้ยากลำบากอำเภอพิมาย

3.1 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอพิมายประกอบด้วย 12 ตำบล จำนวน 226 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 88,157 คน ชาย 42,921 คน หญิง 45,236 คน โดยแยกเป็นกลุ่มอายุต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงประชากรอำเภอพิมาย

ช่วงอายุประชากร	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	455	342	797	0.90
1-2 ปี	1,093	987	2,080	2.36
3-5 ปี	1,894	1,750	3,644	4.13
6-11 ปี	4,652	4,480	9,132	10.36
12-14 ปี	2,537	2,425	4,962	5.63
15-17 ปี	2,313	2,082	4,395	4.99
18-49 ปี	19,671	20,933	40,604	46.06
50-60 ปี	5,543	6,078	11,621	13.18
อายุ 60 ปีขึ้นไป	4,763	6,159	10,922	12.39
รวม	42,921	45,236	88,157	100.00

จากโครงสร้างประชากรของอำเภอพิมายพบว่า ร้อยละ 46.06 เป็นกลุ่มอายุระหว่าง 18-49 ปี ร้อยละ 17.75 เป็นกลุ่มอายุ แรกเกิดถึง 11 ปี ร้อยละ 10.62 เป็นกลุ่มอายุระหว่าง 12-17 ปี ร้อยละ 12.39 เป็นกลุ่มที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า ร้อยละ 53.94 เป็นกลุ่มวัยที่อยู่ใน

ภาวะพึ่งพิง ที่เป็นเด็กและเยาวชน และผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มวัยแรงงานหารายได้เลี้ยงครอบครัว มีอยู่จำนวน ร้อยละ 46.06 เท่านั้น และในจำนวนนี้ก็จะใช้ว่าจะเป็นผู้มีรายได้ทุกคน

โดยแต่ละตำบลมีโครงสร้างพื้นฐานดังนี้

1) ตำบลกระซอน

ตำบลกระซอนเป็นตำบลที่แยกออกมาจากตำบลชีวาน เมื่อปี พ.ศ. 2524 โดยแบ่งหมู่บ้านออกมา 9 หมู่บ้าน สาเหตุที่ใช้ชื่อว่า “กระซอน” นั้น มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า มีหนองน้ำขนาดประมาณ 5 ไร่ ล้อมรอบด้วยกอไผ่ เมื่อถึงคืนวันเพ็ญจะมีแสงสีเงิน สีทองพุ่งขึ้นมาเป็นรูปกระซอนสลับกันไป ปี พ.ศ.2539 ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

ปัจจุบันปี 2550 มีจำนวนหมู่บ้าน 17 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านกระซอน หมู่ 2 บ้านดงน้อย หมู่ 3 บ้านตลาดประดู่ หมู่ 4 บ้านกระเบื้อง หมู่ 5 บ้านโนนตะแบก หมู่ 6 บ้านโนนพุทรา หมู่ 7 บ้านห้วย หมู่ 8 บ้านดุมเมือง หมู่ 9 บ้านโนนท้อ หมู่ 10 บ้านโนนผักชี หมู่ 11 บ้านเมืองบัวน้อย หมู่ 12 บ้านโนนสำโรง หมู่ 13 บ้านเมืองบัวใหญ่ หมู่ 14 บ้านไทรโยง หมู่ 15 บ้านโนนตาเหล่า หมู่ 16 บ้านดงน้อยพัฒนา และหมู่ 17 บ้านซาด

ตำบลกระซอนตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอพิมาย ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 35 กม. มีพื้นที่ 97.7 ตร.กม. หรือประมาณ 61,062.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.02 ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอพิมาย ภูมิประเทศค่อนข้างราบเรียบลอนตื้น จะสูงจากทิศตะวันตกและลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนามีจำนวนประชากร 8,560 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,972 ครัวเรือน อาชีพหลัก ทำนาอาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ ทุกรั้วเรือนมีไฟฟ้า ไม่มีโทรศัพท์พื้นฐาน (Fixed line)

สถานที่สำคัญของตำบลกระซอนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลกระซอน สถานีตำรวจรตำบลกระซอน วัดราษฎร์โมสร วัดบ้านดงน้อย วัดบ้านตลาดประดู่ วัดบ้านกระเบื้อง วัดบ้านโนนพุทรา วัดบ้านโนนผักชี

กลุ่มองค์กรชุมชน เช่น

1. กลุ่มทอผ้าไทย ลายจิด ตั้งอยู่เลขที่ 16 หมู่ที่ 15 หัวหน้ากลุ่มคือ นางหนูแพง ประจง
2. กลุ่มทอผ้าบ้านโนนท้อ ตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ที่ 9 หัวหน้ากลุ่มคือ นางสมโชค พิมพพันธ์ สินค้าที่ผลิตเช่น ผ้าไตรเรมัดหมี่
3. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกก ตั้งอยู่เลขที่ 33 หมู่ที่ 6 บ้านโนนพุทรา หัวหน้ากลุ่มคือ นางทองพูนศรี อุททา สินค้าที่ผลิตเช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกก ผ้าไหม ผ้าฝ้าย

4. กลุ่มผู้ผลิตกระเป๋ากบสสาร ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 หัวหน้ากลุ่มคือ นางทองพูนศรี สุทธา
สินคำที่ผลิตเช่น กระเป๋ากบสสาร
5. กลุ่มเลี้ยงสุกรบ้านดงน้อย ตั้งอยู่หมู่ที่ 2
6. กลุ่มข้าวมะลิอินทรีย์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6
7. กลุ่มข้าวมะลิอินทรีย์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7

2) ตำบลกระเบื้องใหญ่

ตำบลกระเบื้องใหญ่ แต่เดิมสมัยจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ตำบลกระเบื้องใหญ่อยู่นับรวมกับตำบลสัมฤทธิ์ ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2460 ได้แยกออกมาจากตำบลสัมฤทธิ์ ต่อมาในปี พ.ศ.2538 ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีเนื้อที่ทั้งหมด 54.30 ตร.กม. หรือประมาณ 33,938 ไร่ สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบ มีลำน้ำไหลผ่าน 2 สาย คือลำน้ำมูล ลำน้ำสะเทต จำนวนประชากร 6,443 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,531 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าและโทรศัพท์ใช้

ปัจจุบันปี 2550 มีหมู่บ้าน จำนวน 11 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านเดย หมู่ 2 บ้านกระเบื้องน้อย หมู่ 3 บ้านคำแย หมู่ 4 บ้านกระเบื้องใหญ่ หมู่ 5 บ้านไผ่ หมู่ 6 บ้านโนนกระสัง หมู่ 7 บ้านท่ามะเจือ หมู่ 8 บ้านวัด หมู่ 9 บ้านโนนทอง หมู่ 10 บ้านจะบก และหมู่ 11 บ้านโนนแสว

สถานที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลกระเบื้อง วัดบ้านเดย วัดบ้านกระเบื้องน้อย วัดบ้านคำแย วัดบ้านใหม่พัฒนาท่ามะเจือ วัดใหม่ทรงธรรม วัดบ้านโนนแสว สำนักสงฆ์บ้านโนนกระสัง

กลุ่มองค์กรชุมชน เช่น

1. กลุ่มทำข้าวหลาม ตั้งอยู่เลขที่ 55/1 หมู่ที่ 5 บ้านไผ่ หัวหน้ากลุ่มคือ นางสุทิน ทะเลดอน สินค้าที่ผลิตคือข้าวหลาม
2. กลุ่มเครือข่ายสัจจะเพื่อสวัสดิการชุมชน ตั้งอยู่หมู่ 2 หัวหน้ากลุ่มคือ นางราตรี สอนนอก
3. ศูนย์เรียนรู้บ้านท่ามะเจือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 8

3) ตำบลชีวาน

ตำบลชีวานเดิมเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ในความปกครองของเขตตำบลกระซอน อำเภอพิมาย เมื่อปี พ.ศ. 2523 ได้มีการแบ่งการปกครองมาเป็นตำบลชีวานเป็น 6 หมู่บ้าน และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2530 ได้เพิ่มอีก 1 หมู่บ้าน และปี พ.ศ. 2539 ได้ยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลชีวานตั้งอยู่ทิศทางตะวันออกของอำเภอพิมาย สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำลำสะเทต ไหลผ่าน

และมีคลองชลประทาน จำนวนประชากร 4,694 คน และจำนวนหลังคาเรือน 898 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์พื้นฐาน (Fixed line) 10 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.13 ของจำนวนหลังคาเรือน

ปัจจุบันมีทั้งหมด 10 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านชีวาน หมู่ 2 บ้านคอนเขั่ว หมู่ 3 บ้านโนนหมั่น หมู่ 4 บ้านโนนพะเนียม หมู่ 5 บ้านทับควาย หมู่ 6 บ้านชาด หมู่ 7 บ้านโนนสามัคคี หมู่ 8 บ้านดอนน้ำซับ หมู่ 9 บ้านโนนตะโก และหมู่ 10 บ้านทุ่งพิกุลทอง

สถานที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลชีวาน สถานีอนามัยตำบลชีวาน วัดบ้านชีวาน วัดบ้านคอนเขั่ว วัดบ้านทับควาย วัดบ้านชาด วัดบ้านโนนพะเนียม สำนักสงฆ์บ้านชีวาน

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มทอเสื่อกก ตั้งอยู่เลขที่ 20/3 หมู่ที่ 1 บ้านชีวาน หัวหน้ากลุ่มคือ นางสมจิตร ออพิมาย สินค้าที่ผลิตเช่น เสื่อกก
2. ข้าวหอมมะลิบ้านทุ่งพิกุลทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ 10
3. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ชีวาน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
4. โรงปุ๋ยหมักอัดเม็ด ตั้งอยู่หมู่ที่ 1
5. กลุ่มเลี้ยงโคบ้านชาด ตั้งอยู่หมู่ที่ 6

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดบ้านชีวานเป็นวัดเก่าแก่ ตั้งอยู่หมู่ 1 บ้านชีวาน โดยมีแม่ชีจากบ้านโนนตาเถร มาอาศัยอยู่ที่วัด บ้านชีวาน ได้นำราษฎรช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน และทำกุศลถวายเป็นพุทธบูชา ล้อมรอบหมู่บ้าน หลังจากนั้นราษฎรได้พากันตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของแม่ชี คือบ้านชีวานตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

4) ตำบลดงใหญ่

ตำบลดงใหญ่ เป็นตำบลที่แยกมาจากตำบลท่าหลวง อำเภอพิมาย ได้มีการแบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้านในครั้งแรก ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับ 4 เมื่อปี พ.ศ. 2539 ตำบลดงใหญ่ตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอ สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำมูล ลำน้ำเค็มไหลผ่านและมีคลองชลประทานทุ่งสัมฤทธิ์ช่วยส่งน้ำเพื่อการเกษตร ดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ดินทราย จำนวนประชากร 11,445 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,673 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 2,658 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.43 ไม่มีโทรศัพท์พื้นฐาน (Fixed line)

ปัจจุบันมีทั้งหมด 17 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านดงใหญ่ หมู่ 2 บ้านโนนโชนโรง หมู่ 3 บ้านศาลา หมู่ 4 บ้านข่อยงาม หมู่ 5 บ้านดงใหญ่ หมู่ 6 บ้านขามใต้ หมู่ 7 บ้านกล้วย หมู่ 8 บ้านโนนขาม หมู่ 9 บ้านมะกอก หมู่ 10 บ้านชาด หมู่ 11 บ้านลำโรง-ช่องแมว หมู่ 12 บ้านรัตนภพ หมู่ 13

บ้านดงเย็น หมู่ 14 บ้านโนนกลุ่ม หมู่ 15 บ้านโนนกระเพรา หมู่ 16 บ้านโนนขาม และหมู่ 17 บ้านดงใหม่

สถานที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่ สถานีอนามัยตำบลดงใหญ่ สถานีอนามัยบ้านมะกอก วัดบ้านดงใหญ่ วัดโนนโงะโง วัดบ้านศาลา วัดบ้านขามใต้ วัดบ้านมะกอก วัดบ้านกล้วย สำนักสงฆ์บ้านสำโรง – ช้องแมว สำนักสงฆ์บ้านโนนกระเพรา

กลุ่มองค์กรชุมชน

1. กลุ่มทอผ้าฝ้าย ตั้งอยู่เลขที่ 99/2 หมู่ที่ 12 บ้านรัตนภพ หัวหน้ากลุ่มคือ นางจิรัชยา กล้าพิมาย สินค้าที่ผลิต เช่น ผ้าฝ้าย ผ้ามัดหมี่ ผ้าไหมประดิษฐ์
2. กลุ่มอนุรักษ์และพันธุ์สัตว์น้ำบ้านกล้วย เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ติดอยู่กับน้ำเค็ม หลวงพ่อปาน เจ้าอาวาสจึงได้คิดริเริ่มให้มีการอนุรักษ์ลำน้ำเค็ม หลังวัดบ้านกล้วย มีความกว้าง 1,000 เมตร ยาว 550 เมตร เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 และประสบความสำเร็จเรื่อยมา
3. กลุ่มเลี้ยงปลานิลจิตรดา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4

5) ตำบลท่าหลวง

ตำบลท่าหลวง สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำมูลไหลผ่านเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคที่สำคัญที่สุด เป็นพื้นที่บริการของโครงการชลประทานทุ่งสัมฤทธิ์ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าว และปลูกหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว จำนวนประชากร 5,753 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,320 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำนาทำไร่ อาชีพเสริม รับจ้าง จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 1,319 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.24 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ใช้ 100 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.58 ของจำนวนหลังคาเรือน

ปัจจุบันมี 11 หมู่บ้านดังนี้ ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านท่าหลวง หมู่ 2 บ้านท่าหลวง หมู่ 3 บ้านหนองบัว หมู่ 4 บ้านโนนม่วง หมู่ 5 บ้านจารย์ตำรา หมู่ 6 บ้านสนุ่น หมู่ 7 บ้านตะคร้อ หมู่ 8 บ้านขามกลาง หมู่ 9 บ้านป่ายาง หมู่ 10 บ้านจิวพัฒนา และหมู่ 11 บ้านท่าหลวง

สถานที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง แม่น้ำมูล วัดบ้านท่าหลวง

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มจักสาน ตั้งอยู่เลขที่ 41 หมู่ 6 บ้านสนุ่น หัวหน้ากลุ่มคือ นางประคอง สร้อยพิมาย สินค้าที่ผลิตเช่น เปลไม้ไผ่ (เปลเรือ)
2. กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านท่าหลวง ตั้งอยู่เลขที่ 99 หมู่ 1 บ้านท่าหลวง หัวหน้ากลุ่มคือ นางปราณี มีพิมาย สินค้าที่ผลิต เช่น ผ้าห่มนวมยี่สิบเคราะห์และตีนอนปีกนิก

6) ตำบลธารละหลอด

ตำบลธารละหลอดเป็นตำบลที่แยกมาจากตำบลสัมฤทธิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2528 และยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อปี 2540 ประชากรชาวตำบลธารละหลอดจะอาศัยอยู่ร่วมกัน ในระบบเครือญาติ บ้านเรือนจะสร้างอยู่บนที่เนินเป็นส่วนใหญ่ และจะมีจำนวนหลังคาเรือนแต่ละหมู่บ้าน ตั้งแต่ 10 หลังคาเรือน และไม่เกิน 100 หลังคาเรือน เพราะจำกัดในเรื่องสถานที่สร้างบ้านเรือน เป็นที่ราบลุ่มตอนกลางมีลำน้ำตลาดไหลผ่านประชากรหนาแน่นในบางส่วน ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย จำนวนประชากร 3,819 คน และจำนวนหลังคาเรือน 987 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 759 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 76.89 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 89 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.01 ของจำนวนหลังคาเรือน

ปัจจุบันมีจำนวน 14 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ 1 บ้านเหลา หมู่ 2 บ้านยาง หมู่ 3 บ้านละหลอด หมู่ 4 บ้านโนนหลักเกี หมู่ 5 บ้านโนนกระหาด หมู่ 6 บ้านโนนสูง หมู่ 7 บ้านหวาย หมู่ 8 บ้านสวนยา หมู่ 9 บ้านวังม่วง หมู่ 10 บ้านขามตามุข หมู่ 11 บ้านมะค่าระเว หมู่ 12 บ้านโนนกรด หมู่ 13 บ้านโนนโพธิ์ และหมู่ 14 บ้านยางน้อย

สถานที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลธารละหลอด สถานีอนามัยตำบลธารละหลอด วัดใหม่โพธิ์สัตว์ วัดยางละหลอด วัดบ้านวังม่วง สำนักสงฆ์โนนศรีสุข โรงเรียนบ้านหวายโนนโพธิ์ โรงเรียนบ้านมะค่าสามัคคี

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มสานสัมพันธ์ ตั้งอยู่เลขที่ 25/1 หมู่ 10 บ้านขามตามุข หัวหน้ากลุ่มคือ นายเจือ แสงมณี สินค้าสำคัญ ได้แก่ ส้มไข่
2. กลุ่มผลิตพืชผักอินทรีย์ละหลอดเหนือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1

7) ตำบลนิคมสร้างตนเอง

ตำบลนิคมสร้างตนเองเป็นตำบลเก่าแก่ เดิมเป็นป่าเสื่อมสภาพที่กรมประมงสงเคราะห์ ทำปฏิรูปที่ดินจัดสรรให้ผู้ยากจนไม่มีที่ทำกินจับจองครอบครอง 24 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของตำบลในเมือง อำเภอพิมาย ต่อมาเมื่อปี 2507 ได้แยกเป็นตำบลนิคมสร้างตนเอง

ปัจจุบันมี 20 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านบุญส่งพัฒนา หมู่ 2 บ้านพิทักษ์กร หมู่ 3 บ้านทิวสงเคราะห์ หมู่ 4 บ้านจันทน์ภูมิเวช หมู่ 5 บ้านเทพหัสดินทร์ หมู่ 6 บ้านใหม่จวมก หมู่ 7 บ้านโนนกระเบื้อง หมู่ 8 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 9 บ้านบ่อสาม หมู่ 10 บ้านสะแกงาม หมู่ 11 บ้านหนองหญ้าขาว หมู่ 12 บ้านโพธิ์งาม หมู่ 13 บ้านโนนสูง หมู่ 14 บ้านหนองซอน หมู่ 15 บ้านถาวรพัฒนา หมู่

16 บ้านใหม่ฉมวกเหนือ หมู่ 17 บ้านบดินทร์เดชา หมู่ 18 บ้านสายชลพัฒนา หมู่ 19 บ้านหนองสะแก และหมู่ 20 บ้านบุญส่งสามัคคี

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มลูกคลื่น สภาพดินเป็นทรายใช้เป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย และมันสำปะหลัง จำนวนประชากร 10,561 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,190 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำไร่ทำนา อาชีพเสริมรับจ้าง เพาะเห็ดฟาง เลี้ยงโคนม

สถานที่สำคัญ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมสร้างตนเอง ที่ทำการนิคมสร้างตนเอง อ่างเก็บน้ำลำคาง วัดป่าพิทักษ์ธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ วัดป่าพิทักษ์ธรรมก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยพระครูสุธรรม ประโชติ เป็นเจ้าอาวาส วัดนี้เป็นวัดป่าสาขาพระโพธิญาณ

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มผ้าไหม ตั้งอยู่เลขที่ 41 หมู่ 6 หัวหน้ากลุ่มคือ นางเทียน เพียรไธสง สินค้าที่ผลิต เช่น ผ้าไหม

2. กลุ่มผลิตสุรากลั่น ตั้งอยู่เลขที่ 67/3 หมู่ 14 หัวหน้ากลุ่มคือ นายน้อย นิพิมาย สินค้าที่ผลิต เช่น สุรากลั่น

3. กลุ่มผลิตสุราแช่บ้านหนองซอน ตั้งอยู่เลขที่ 57/7 หมู่ 14 หัวหน้ากลุ่มคือ นายสงวน บุญทอง สินค้าที่ผลิต เช่น สุรากลั่น

4. กลุ่มเพาะเห็ดฟาง ตั้งอยู่หมู่ 18 บ้านสายชลพัฒนา หัวหน้ากลุ่มคือ นายเจริญ ปานกลาง สินค้าที่ผลิต เช่น เห็ดฟาง

8) ตำบลในเมือง

ตำบลในเมือง เป็นตำบลเก่าแก่เดิมสมัยจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ได้ยุบตำบลประจักษ์ัยมารวมกันกับตำบลในเมือง โดยหมื่นเสมอ ภัคดี เป็นกำนันจนอายุครบ 72 ปี ในปี 2515 ทางกรมกำหนดอายุราชการเมืองแค่ 60 ปี จึงเลือกกำนันใหม่ได้ นายจวน สอพิมาย และปัจจุบัน คือนายบรรเจิด สอพิมาย ในปี พ.ศ. 2507 ได้แยกพื้นที่บางส่วนเป็นนิคมสร้างตนเอง และส่วนที่เหลือคือตำบลในเมือง

ปัจจุบันปี 2550 มี 18 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านในเมือง หมู่ 2 บ้านสระมะค่า หมู่ 3 บ้านส่วย หมู่ 4 บ้านขาม หมู่ 5 บ้านกอก หมู่ 6 บ้านนางเจริญ หมู่ 7 บ้านม่วง หมู่ 8 บ้านวังหิน หมู่ 9 บ้านดอนแสะ หมู่ 10 บ้านวังกลาง หมู่ 11 บ้านจีเหล็ก หมู่ 12 บ้านทองกลาง หมู่ 13 บ้านดง หมู่ 14 บ้านประจักษ์ หมู่ 15 บ้านน้อย หมู่ 16 บ้านใหม่สามัคคี หมู่ 17 บ้านพรหมทัต หมู่ 18 บ้านวังหิน หมู่ 19 บ้านท่าสงกรานต์ และหมู่ 20 บ้านโนนสำโรง

บ้านวังหิน ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง อำเภอพิมาย และเป็นที่ตั้งของปราสาทหินพิมาย ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก อาคารส่วนใหญ่จะเป็นอาคารพาณิชย์ ขนาดความ

สูงประมาณ 4 ชั้น สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะกับการทำนา และมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน อีกทั้งเป็นที่ตั้งของเขื่อนพิมายตามโครงการชลประทานทุ่งสัมฤทธิ์ จำนวนประชากร 14,309 คน และจำนวนหลังคาเรือน 4,614 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำนา ค้าขาย อาชีพเสริม รับจ้างอุตสาหกรรม จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ คิดเป็นร้อยละ 95.00

สถานที่สำคัญ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ที่ทำการอำเภอพิมาย โรงพยาบาลอำเภอพิมาย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอพิมาย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพิมาย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอพิมาย ไทรงาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย สถานีทดลองข้าวจังหวัดนครราชสีมา สาขาพิมาย สำนักงานเกษตรอำเภอพิมาย เขื่อนพิมาย โครงการชลประทานทุ่งสัมฤทธิ์

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มกระยาสารทเมืองพิมายแม่ปราณี ตั้งอยู่เลขที่ 99 หมู่ 4 บ้านขาม หัวหน้ากลุ่มคือ นางปราณี ศรีเขียว สินค้าที่ผลิต เช่น กระยาสารทเมืองพิมายแม่ปราณี
2. กลุ่มเกษตรทำสวนในเมือง ตั้งอยู่เลขที่ 357 หมู่ 19 บ้านท่าสงกรานต์ หัวหน้าสินค้าที่ผลิต เช่น อุ
3. กลุ่มทอเสื่อบ้านน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 10/1 หมู่ 15 หัวหน้ากลุ่มคือ นางทองม้วน สมจริง สินค้าที่ผลิต เช่น เสื่อ
4. กลุ่มทำหมี่พิมาย ตั้งอยู่เลขที่ 88/2 หมู่ 1 หัวหน้ากลุ่มคือ นางประทุม ผลนา สินค้าที่ผลิต เช่น หมี่พิมาย
5. กลุ่มแปรรูปน้ำพริก ตั้งอยู่เลขที่ 327 หมู่ 18 บ้านวังหิน หัวหน้ากลุ่มคือ นางสาวรวม ศรีพินิจพัฒน์ สินค้าที่ผลิต เช่น น้ำพริกปลาสด น้ำพริกไข่เค็ม
6. กลุ่มแปรรูปสุกกรบ้านน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 3/2 หมู่ 15 บ้าน หัวหน้ากลุ่มคือ นางลำดวน วิสุทธิญาณภิรมย์ สินค้าที่ผลิต เช่น ไข่กรอก
7. กลุ่มผลิตสบู่สมุนไพรเพ็ญ ตั้งอยู่เลขที่ 193 หมู่ 2 หัวหน้ากลุ่มคือ นางสุพิน มิตร์ปรัชญา สินค้าที่ผลิต เช่น สบู่สมุนไพร
8. กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง ตั้งอยู่หมู่ 7 หัวหน้ากลุ่มคือ นายรัตน์ ฤทธิ์นอก สินค้าที่ผลิต เช่น ปลาตะบิม
9. กลุ่มศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตั้งอยู่หมู่ 6

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตั้งอยู่ในตัวอำเภอพิมาย พื้นที่เมืองโบราณอันเป็นที่ตั้งของศาสนสถานที่ใหญ่โตและงดงามแห่งหนึ่ง คือ “ปราสาทหินพิมาย” เป็นแหล่งโบราณคดีที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์สร้างขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 และมาต่อเติมอีกครั้งในสมัยพระเจ้าวรมันที่ 7 ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งครั้งนั้นเมืองพิมายเป็นเมืองใหญ่ของขอมบนแผ่นดินที่ราบสูง

ปราสาทหินพิมาย หันหน้าไปทางทิศใต้ อันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงแห่งอาณาจักรขอม แผนผังของปราสาทแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ลานชั้นใน ซึ่งล้อมรอบด้วยระเบียงคดหรือกำแพงชั้นใน มีทางเดินกว้าง 2.35 เมตร เดินทะลุกันได้ตลอดทั้งสี่ด้าน หลังคามุงด้วยแผ่นหิน มีปรางค์ประธาน สร้างด้วยหินทรายสีขาวตั้งอยู่กลางลาน ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง กว้าง 18 เมตร ความยาวรวมทั้งมุขหน้า 32.50 เมตร

หน้าบันและทับหลังส่วนใหญ่สลักเป็นภาพเล่าเรื่องรามายณะ (รามาวตาร) และกฤษณาวตาร หน้าบันด้านหน้าสลักเป็นภาพศิวนาฏราช ส่วนทับหลังของประตูห้องชั้นในขององค์ปรางค์ สลักเป็นภาพทางคติพุทธศาสนานิกายมหายาน ด้านหน้าปรางค์ประธานเอียงไปทางซ้ายและขวามี องค์เล็กอีกสององค์ องค์ซ้ายสร้างด้วยศิลาแลง เรียกว่า ปรางค์พรหมทัตมีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม กว้าง 14.50 เมตร สูง 11.40 เมตร ปรางค์ทางขวาสร้างด้วยหินทรายสีแดง เรียกว่า ปรางค์หินแดง กว้าง 11.40 เมตร สูง 15 เมตร ถัดจากระเบียงคดออกมาเป็นลานชั้นนอก ล้อมรอบด้วยกำแพงอีก ชั้นหนึ่ง ประกอบด้วยอาคารที่เรียกว่า บรรณาลัยสองหลัง ตั้งกันเป็นคู่อยู่ทางด้านทิศตะวันตก มี สระน้ำอยู่ทั้งสี่มุม ทางเข้าด้านหน้ากำแพงชั้นนอกมีสะพานนาคราชและประติมากรรมรูปสิงห์ ถัดจากกำแพงชั้นนอกออกไปมีกำแพงเมืองล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง ปัจจุบันมิให้เห็นชัดเจนทางด้านทิศใต้ นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานนอกเขตกำแพงเมืองทางด้านทิศใต้ ได้แก่ ทานางสระผม ฤๅษี และโอโรคนาศาล

9) ตำบลโบสถ์

ตำบลโบสถ์ตั้งมาพร้อมกับอำเภอพิมาย มีขุนโบสถ์เป็นกำนันคนแรก ก่อนปี พ.ศ. 2531 มี 12 หมู่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีเนื้อที่ทั้งหมด 156.30 ตร.กม. สภาพทั่วไปเป็นที่ราบ มีความสูงเฉลี่ย 150 – 230 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ราบสูงทางทิศตะวันออกค่อยลาดต่ำมาทางตอนเหนือติดลำน้ำมาศและลำน้ำเค็ม ดินเป็นดินเหนียวปนทราย จำนวนประชากร 19,807 คน และจำนวนหลังคาเรือน 4,315 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมรับจ้าง ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ จำนวนหลังคาเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 4,305 คิดเป็นร้อยละ 99.76 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 120 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.78 ของจำนวนหลังคาเรือน

ปัจจุบันมีจำนวน 19 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านตะบอง หมู่ 2 บ้านลุงตามัน หมู่ 3 บ้านตะบอง หมู่ 4 บ้านหนองปรือ หมู่ 5 บ้านโนนไม้แดง หมู่ 6 บ้านหนองจิก หมู่ 7 บ้านหนองขาม หมู่ 8 บ้านตะคร้อ หมู่ 9 บ้านหนองจิก หมู่ 10 บ้านหนองจิก หมู่ 11 บ้านหนองไผ่ หมู่ 12 บ้านโคกขาม หมู่ 13 บ้านหนองฟาน หมู่ 14 บ้านหนองเสว หมู่ 15 บ้านหนองบึง หมู่ 16 บ้านหนองกรวด หมู่ 17 บ้านหนองบอน หมู่ 18 บ้านหัวทำนบ และหมู่ 19 บ้านตะเคียนงาม

สถานที่สำคัญ องค์การบริหารส่วนตำบลโบสถ์ วัดตะบอง วัดสูงตามัน วัดหนองปรือ วัดโนนไม้แดง วัดเก่าหนองจิก วัดใหม่หนองจิก วัดหรงขาม วัดตะกร้อ วัดโคกขาม วัดหนองบึง วัดหนองกรวด

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มผลิตแสมพุดสมุนไพรประจำคึกคัก ตั้งอยู่เลขที่ 489 หมู่ 4 หัวหน้ากลุ่มคือ นายสมพงษ์ บำเพ็ญย สิ้นค้าที่ผลิต เช่น แสมพุดสมุนไพรประจำคึกคัก
2. กลุ่มสตรีแปรรูปอาหาร ตั้งอยู่เลขที่ 141/1 หมู่ 1 บ้านตะบอง สิ้นค้าที่ผลิตเช่น น้ำพริก

10) ตำบลรังกาใหญ่

ตำบลรังกาใหญ่เป็นตำบลที่เก่าแก่ เดิมเชื่อว่า ชนชาญได้ชักชวนครอบครัวเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำ มีสภาพเป็นหนองน้ำ และมีต้นรังกาขึ้นเป็นจำนวนมาก ต้นรังกาเป็นพืชที่ขึ้นในน้ำ ชาวบ้านจะนำมาทอเป็นเสื้อ จึงเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า บ้านหนองรังกา และต่อมาเรียกว่า ตำบลรังกาใหญ่ ประชาชนในหมู่ที่ 4, 7, 8 ได้ร่วมกันบริจาคเงินสร้างรูปปั้นของชนชาญไว้ ณ วัดการเวก

ปัจจุบันมี 16 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านพุทรา หมู่ 2 บ้านจกจ หมู่ 3 บ้านช่องโค หมู่ 4 บ้านรังกาใหญ่ หมู่ 5 บ้านตะป็น หมู่ 6 บ้านหนองน้ำกิน หมู่ 7 บ้านรังกาน้อย หมู่ 8 บ้านหนองโสมง หมู่ 9 บ้านพุทรา หมู่ 10 บ้านนิคมพัฒนา หมู่ 11 บ้านนิคมสามัคคี หมู่ 12 บ้านหนองรัง หมู่ 13 บ้านตะป็น หมู่ 14 บ้านพุทราพัฒนา หมู่ 15 บ้านตะบันสามัคคี และหมู่ 16 บ้านหนองกินน้ำ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะกับการทำนา อีกส่วนหนึ่งเป็นที่ราบสูงที่ปลูกพืชไร่ เช่น อ้อยและมันสำปะหลัง จำนวนประชากร 14,630 คน และจำนวนหลังคาเรือน 3,708 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำนาทำไร่ อาชีพเสริมค้าขาย รับจ้าง อุตสาหกรรม จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 3,695 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.65 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 927 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

สถานที่สำคัญ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลรังกาใหญ่ สถานีปฏิบัติการวิจัยฝนหลวงเฉลิมพระเกียรติ วัดการเวก วัดป่าศุขยวีปัสสนารังกาใหญ่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ วัดการเวกก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2424 โดยพระครูธรรมดา เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะตำบลรังกาใหญ่ ตั้งอยู่บ้านหนองโสมง หมู่ที่ 8 มีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ เป็นวัดประจำตำบลรังกาใหญ่

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มจักสานหวาย ตั้งอยู่เลขที่ 113 หมู่ที่ 16 บ้านหนองน้ำกิน หัวหน้ากลุ่มคือ นางละม่อม ฉายพิมาย สิ้นค้าที่ผลิต เช่น เครื่องจักสานหวาย

2. กลุ่มทอผ้าไทยลายขิด ตั้งอยู่เลขที่ 110/1 หมู่ที่ 5 บ้าน ตะปัน หัวหมากกลุ่มคือ นางอุไร ปันสุข สินค้าที่ผลิต เช่น ผ้าไทยลายขิด
3. กลุ่มทำผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์ ตั้งอยู่เลขที่ 74 หมู่ที่ 9 บ้านพุทรา หัวหมากกลุ่มคือ นาย ไสว แวนแก้ว สินค้าที่ผลิต เช่น ผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์
4. กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้า ตั้งอยู่เลขที่ 65 หมู่ที่ 6 ตำบลรังกาใหญ่ หัวหมากกลุ่มคือ นางสาววย คำณิ สินค้าที่ผลิต เช่น ผลิตภัณฑ์จากผ้า

11) ตำบลสัมฤทธิ์

ตำบลสัมฤทธิ์เป็นตำบลดั้งเดิมเก่าแก่เป็นตำนานประวัติศาสตร์ สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์ เป็นกบฏยกทัพมายึดเมืองนครราชสีมา กวาดต้อนชาวนครราชสีมามาถึงทุ่งสัมฤทธิ์ คุณหญิงโมและนางบุญเหลือได้สร้างวีรกรรมโจมตีทหารลาวจนพ่ายแพ้ในที่สุด ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสัมฤทธิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2539

ปัจจุบันมี 15 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านสัมฤทธิ์ หมู่ 2 บ้านสัมฤทธิ์ หมู่ 3 บ้านท่าแดง หมู่ 4 บ้านปารัง หมู่ 5 บ้านซิม หมู่ 6 บ้านพุทรา หมู่ 7 บ้านหัวท้านบ หมู่ 8 บ้านคล้า หมู่ 9 บ้านตาล หมู่ 10 บ้านสินสมบุรณ์ หมู่ 11 บ้านคลองนมวัว หมู่ 12 บ้านสัมฤทธิ์พัฒนา หมู่ 13 บ้านสำเร็จ หมู่ 14 บ้านซิมพัฒนา และหมู่ 15 บ้านตลาดเจ็บบ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มตอนกลาง มีแม่น้ำมูลและลำน้ำจันทราไหลผ่าน เป็นตำบลที่มีประชากรอาศัยอยู่ในชุมชนหนาแน่นบางส่วน ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย จำนวนประชากร 9,159 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,729 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมรับจ้าง จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 1,632 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 94.39 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 431 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.93 ของจำนวนหลังคาเรือน

สถานที่สำคัญ อนุสรณ์วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ วัดสัมฤทธิ์ตะวันตก ศาลหลวงพ่อทองคำบ้านสัมฤทธิ์ วัดท่าแดง วัดบ้านคล้า วัดบ้านหัวท้านบ วัดบ้านตาล วัดบ้านพุทรา องค์การบริหารส่วนตำบลสัมฤทธิ์

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มจักสานชมรมผู้สูงอายุ ตั้งอยู่เลขที่ 150 หมู่ 5 บ้านซิม หัวหมากกลุ่มคือ นายเชื้อ แจ่มพิมาย สินค้าที่ผลิต เช่น เครื่องจักสานต่างๆ
2. กลุ่มชุมชนพัฒนาสมุนไพรไทย ตั้งอยู่เลขที่ 119 หมู่ 13 บ้าน หัวหมากกลุ่มคือ นางสุภาพ บ่มทองกลาง สินค้าที่ผลิต เช่น น้ำมันว่านสมุนไพร 108 น้ำมันเหลืองคลายเส้น

3. กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ตั้งอยู่เลขที่ 150 หมู่ 2 บ้าน หัวนํ้ากลุ่มคือ นางกะเนิง จีพิมาย
สินค้าที่ผลิต เช่น ชุดผ้าปูที่นอน
4. กลุ่มทำเครื่องไห้เจ้า ตั้งอยู่เลขที่ หมู่ 6 บ้านพุทรา หัวนํ้ากลุ่มคือ นางถวิล แก้ว
วิเศษ สินค้าที่ผลิต เช่น เครื่องไห้เจ้า
5. กลุ่มทำไม้กวาด ตั้งอยู่เลขที่ 22 หมู่ 13 หัวนํ้ากลุ่มคือ นายโค่น เกตุสูงเนิน
สินค้าที่ผลิต เช่น ไม้กวาดดอกหญ้า
6. กลุ่มประดิษฐ์งานไม้บ้านตาล ตั้งอยู่เลขที่ 3 หมู่ 9 หัวนํ้ากลุ่มคือ นายสมนึก
แดงกลาง สินค้าที่ผลิต เช่น ผลิตภัณฑ์งานไม้
7. กลุ่มแปรรูปสุกรทุ่งสัมฤทธิ์ ตั้งอยู่เลขที่ 67/1 หัวนํ้ากลุ่มคือ นางเรไร จันทร
กระจ่าง สินค้าที่ผลิต เช่น กุนเชียง
8. กลุ่มแปรรูปอาหาร (ถั่วตัด) ตั้งอยู่เลขที่ 51/2 หมู่ที่ 2 บ้านสัมฤทธิ์ หัวนํ้ากลุ่มคือ
นางสิรินดา ชูชีพ สินค้าที่ผลิต เช่น ขนมขบเคี้ยว
9. กลุ่มผลิตธูปหอม ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 บ้าน หัวนํ้ากลุ่มคือ นายสมพันธ์ วิจิตรชาคร
สินค้าที่ผลิต เช่น ธูปหอม
10. กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านท่าแดง ตั้งอยู่เลขที่ 76 หมู่ที่ 3 บ้านสัมฤทธิ์ หัวนํ้ากลุ่ม
คือ นางจรัส มิ่งมสิกร สินค้าที่ผลิต เช่น ข้าวเกรียบฟักทอง
11. ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร
12. กลุ่มสานหมวกใบตาล ตั้งอยู่ หมู่ที่ 8 บ้านสัมฤทธิ์ ตำบล หัวนํ้ากลุ่มคือ นางสินธ์
เหล็กพิมาย สินค้าที่ผลิต เช่น หมวกใบตาล
13. ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 บ้านสัมฤทธิ์ หัวนํ้ากลุ่มคือ
นายลิ้ม แร่นพิมาย สินค้าที่ผลิต เช่น ข้าวกล้อง

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น

วัดบ้านสัมฤทธิ์ตะวันออก ตั้งอยู่ หมู่ที่ 13 บ้านสำเริง เป็นวัดที่สะอาด สวยงาม ทั้งตัว
อุโบสถ และศาลาการเปรียญ เหมาะสำหรับการทำสมาธิและถือศีล หลังวัดเป็นแม่น้ำมูล ซึ่งเป็น
แหล่งอนุรักษ์ปลาน้ำจืดที่มีจำนวนมากเหมาะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ ชาวบ้านสัมฤทธิ์ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้นเมื่อปี
พ.ศ. 2531 เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ดวงวิญญาณ นางสาวบุญเหลือและท่านวีรชนท่านอื่นๆ ที่เสียชีวิต
เมื่อครั้งทำศึกกับเจ้าอนุวงศ์ แห่งเมืองเวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2369

ศาลหลวงพ่อกำ ตั้งอยู่ในหมู่ 2 บ้านสัมฤทธิ์ เป็นศาลที่เคยประดิษฐานพระพุทธรูปนาค
ปรก ปัจจุบันพบแต่โกศพระพุทธรูปหินทรายที่ชาวบ้านขุดพบในบริเวณสระ ชาวบ้านเรียกว่า

“หลวงพ่อบุญ” ชาวบ้านนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์จึงนำทองคำเปลวมาปิดทับทั้งองค์จึงได้ชื่อว่า “หลวงพ่อบุญทองคำ” มาจนถึงปัจจุบัน

12) ตำบลหนองระเวียง

ตำบลหนองระเวียงแยกออกจากนิคมสร้างตนเอง สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลาดเอียงจากด้านใต้สู่ทิศเหนือ สภาพดินด้านทิศใต้เป็นดินทรายใช้พื้นที่ปลูกพืชไร่ เช่นอ้อยและมันสำปะหลัง ด้านทิศเหนือของตำบลเป็นที่ราบลุ่ม สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายใช้พื้นที่ทำนาข้าว จำนวนประชากร 11,381 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,231 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำไร่ ทำนา อาชีพเสริมรับจ้าง ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้

ปัจจุบันมี 18 หมู่บ้านดังนี้ หมู่ 1 บ้านหนองใหญ่ หมู่ 2 บ้านหนองขาม หมู่ 3 บ้านดอนหวาย หมู่ 4 บ้านจั่ว หมู่ 5 บ้านหนองบัวคำ หมู่ 6 บ้านหนองระเวียง หมู่ 7 บ้านมาบประคู้ หมู่ 8 บ้านโนนหญ้านาง หมู่ 9 บ้านนาตาหิน หมู่ 10 บ้านโนนสะเดา หมู่ 11 บ้านหนองโสน หมู่ 12 บ้านเพชร หมู่ 13 บ้านดอนประคู้ หมู่ 14 บ้านหัวถนน หมู่ 15 บ้านโจด หมู่ 16 บ้านก้าวพัฒนา หมู่ 17 บ้านกุฎิงาม และหมู่ 18 บ้านน้ำตาลพัฒนา

สถานที่สำคัญ โรงงานน้ำตาล บึงหนองบัวคำ บึงเพชรหนองขาม วัดหนองระเวียง วัดหนองขาม

กลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น

1. กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม ตั้งอยู่เลขที่ 108/10 หมู่ 15 หัวหน้ากลุ่มคือ นางบุญดี โกรพิมาย
2. กลุ่มน้ำอ้อยสด 100% ตั้งอยู่เลขที่ 144/1 หมู่ 6 หัวหน้ากลุ่มคือ นายประเสริฐ ป่าขมิ้น สินค้าที่ผลิต เช่น น้ำอ้อยสด
3. กลุ่มหัตถกรรมเครื่องหนังและยางพารา ตั้งอยู่เลขที่ 9 หมู่ 6 หัวหน้ากลุ่มคือ นาย สุวชัย ศักดิ์เพชร สินค้าที่ผลิต เช่น จิ้งหรีดกระป๋อง หมวกควายบอย

จากข้อมูลสถานภาพของตำบลต่างๆจะเห็นว่า อำเภอพิมายมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ มีความหลากหลายของกลุ่มองค์กรชุมชน และกิจกรรมในชุมชน ดังเช่น

1. จำนวนองค์กรที่มีอยู่ในแต่ละตำบลมีมากน้อยแตกต่างกันออกไป บางตำบลมีจำนวนมากกว่าตำบลอื่นเห็นได้ชัดเช่นตำบลสัมฤทธิ์ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาจำนวนองค์กรชุมชนกับจำนวนหมู่บ้านของแต่ละตำบล ไม่ได้แปรผันโดยตรง อย่างเช่นตำบลสัมฤทธิ์ แม้จะเป็นตำบลเล็กแต่ก็มีจำนวนองค์กรชุมชนมากกว่าตำบลที่ใหญ่กว่า

2. สาธารณูปโภคด้านไฟฟ้า โทรศัพท์ มีความแตกต่างกัน บางตำบลมีใช้ทุกครัวเรือน เช่น ตำบลกระเบื้องใหญ่ ตำบลในเมือง เป็นต้น ในขณะที่บางตำบลมีโทรศัพท์พื้นฐาน (Fixed line) จำนวนน้อย เช่น ตำบลชีวานมีโทรศัพท์พื้นฐาน เพียงร้อยละ 1.13 ตำบลท่าหลวงมี ร้อยละ 7.58 ตำบลธาระหลอดมีร้อยละ 9.01 ซึ่งการมีโทรศัพท์พื้นฐานใช้ จะสัมพันธ์กับลักษณะพื้นที่ที่ตั้งของตำบล เช่นกรณีในพื้นที่เขตตำบลในเมือง และพื้นที่ทางผ่านของเส้นทางหลักที่เข้าสู่ตัวอำเภอที่เป็นทางผ่านของสายโทรศัพท์ เป็นต้น ส่วนตำบลที่อยู่ใกล้กับตัวอำเภอพิมายจะมีจำนวนน้อย และตำบลที่อยู่ห่างไกลจะไม่มีใช้ อย่างไรก็ตามโทรศัพท์ไร้สาย (Mobile) ก็มีบทบาทสำคัญที่ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนทุกคนในทุกหมู่บ้านจะมีโทรศัพท์ไร้สายใช้
3. ขนาดของแต่ละตำบลมีความแตกต่างกัน ตำบลชีวานมีเพียง 10 หมู่บ้าน ในขณะที่ตำบลนิคมสร้างตนเอง มี 20 หมู่บ้าน
4. แหล่งท่องเที่ยว อำเภอพิมายมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือปราสาทหินพิมาย และโครงการตลอดจนประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจของชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชนที่ผลิตสินค้า เช่น กลุ่ม OTOP กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ตลอดจนธุรกิจโฮมสเตย์
5. ทรัพยากรธรรมชาติ อำเภอพิมายเป็นแหล่งต้นน้ำมูล ทำให้พื้นที่ที่มีแม่น้ำไหลผ่านมีเศรษฐกิจที่ดีกว่า จากปัจจัยเอื้อต่อการทำการเกษตร

3.2 สถานภาพองค์กรสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย

สถานภาพองค์กรสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย งานวิจัยศึกษาเฉพาะกรณีการดำเนินการสวัสดิการโดยองค์กรชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

3.2.1 องค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรง

3.2.2 องค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อม

โดยในแต่ละกลุ่มจะวิเคราะห์ใน 4 ประเด็นหลัก คือ

1. การก่อเกิด
2. จุดแข็ง
3. อุปสรรค
4. ผลต่อชุมชน

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพิมาย

ลำดับ	ชื่อกองทุน/ประเภท	จำนวน (กองทุน)	จำนวน สมาชิก	เงิน (บาท)
1	ศูนย์รวมพลังสร้างสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย	1	315	40,950
2	เครือข่ายสัจจะวันละบาทเพื่อสวัสดิการ	1	568	101,014
3	ฅาปนกิจหมู่บ้าน	179	21,164	423,280
4	ฅาปนกิจอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	1	2,782	320,700
5	สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์สมาชิก ธ.ก.ส	1	9,126	24,770,406
6	สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์ศิษย์เก่าพิมาย	1	1,916	984,850
7	กลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ที่นำรายได้บางส่วนจัด สวัสดิการ	358	24,190	644,400
รวม		542	60,061	27,285,600

ภาพรวมของกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าจำนวนและเงินของกองทุนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ดำเนินการสวัสดิการด้านผู้เสียชีวิต โดยมีเงินรวมกันกว่า 126 ล้านบาท สำหรับศูนย์รวมพลังสร้างสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่จากกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ นอกนั้นเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นและมีอยู่ก่อนแล้วในชุมชน ซึ่งรายละเอียดของแต่ละกลุ่มจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

3.2.1 องค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรง

องค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรงในที่นี้จะหมายถึงการรวมตัวของชาวบ้านเป็นกลุ่มที่มีเป้าหมายหลักในการที่จะเงินที่เก็บจากสมาชิก รายได้หรือดอกผลที่เกิดจากการบริหารจัดการกลุ่ม นำมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก ซึ่งในอำเภอพิมายประกอบด้วยกลุ่มต่างๆดังนี้

1) เครือข่ายสัจจะวันละบาทเพื่อสวัสดิการ

(1) การก่อเกิด เป็นองค์กรชุมชนที่เกิดจากการส่งเสริมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในปี 2549 โดยใช้แนวคิดของการออมสัจจะวันละบาทของจังหวัดลำปางมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม โดยเริ่มที่ชุมชนที่อยู่ใกล้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ ธ.ก.ส. และเพื่อเป็นการแสวงหารูปแบบในการส่งเสริมกลุ่มลูกค้าที่กู้ยืมเงินของ ธ.ก.ส. ในการพึ่งตนเองและสร้างหลักประกันของสมาชิกตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีรูปแบบการส่งเสริมจากข้างบนลงสู่ข้างล่าง โดยเริ่มต้นในพื้นที่ 2 ตำบล คือตำบลกระเบื้องใหญ่และตำบล

สมัยพุทธศักราช 11 หมู่บ้าน ซึ่งนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2549 ถึงเดือนกันยายน 2550 มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 568 คน มีเงินสะสมทั้งสิ้น 101,014 บาท และในปี 2550 มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่เสียชีวิตทั้งสิ้น 6 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 6,100 บาท

(2) จุดแข็ง เครือข่ายสัจจะวันละบาทเพื่อสวัสดิการ มีจุดแข็งอยู่ที่การมีพี่เลี้ยงโดยประยุกต์ใช้ชุดความรู้เรื่องระบบสัจจะเพื่อสวัสดิการ และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ ธ.ก.ส. เป็นสถานที่นัดพบในทุกๆ เดือน และมีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในด้านการเรียนรู้และการจัดการระบบสวัสดิการชุมชน รวมทั้งได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการชุมชนของกลุ่มด้วย ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก เช่นการรวมกลุ่มเพื่อการจำหน่ายขยะ กลุ่มผลิตน้ำมันจากน้ำมันที่เหลือใช้ในครัวเรือน เป็นต้น เพราะนอกจากการเน้นเรื่องการส่งเสริมการเก็บเงินเพื่อเป็นหลักสวัสดิการของสมาชิกเครือข่ายแล้ว ยังเน้นการพึ่งพาอาศัยกันเช่นการสร้างอาชีพในหมู่สมาชิกในการจัดการขยะ การนำวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่และการจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ โดยเฉพาะกิจกรรมการจำหน่ายขยะ และการเน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทำให้สมาชิกที่เข้ามาเป็นสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นสมาชิกที่เข้มแข็ง และพัฒนาสู่การเป็นแกนนำขยายผลได้ต่อไป

(3) อุปสรรค เครือข่ายสัจจะวันละบาทเพื่อสวัสดิการเป็นพื้นที่นำร่องของหน่วยงานของรัฐ ที่ต้องรอคำปรึกษาจากหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนหรือไม่สามารถดำเนินกิจกรรมที่นอกเหนือจากการส่งเสริมได้ และระบบการทำแบบเครือข่ายที่ต้องอาศัยปัจจัยของกลุ่มทำให้ในเบื้องต้นคณะกรรมการต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อส่งเงิน การติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการพบปะพูดคุยที่ทำการของเครือข่าย

(4) ผลต่อชุมชน การดำเนินงานของเครือข่ายสัจจะวันละบาทเพื่อสวัสดิการส่งผลโดยตรงต่อสมาชิกในระดับบุคคล และในระดับชุมชน กล่าวคือ รายบุคคลได้ฝึกการออม ร่วมพัฒนาระบบสวัสดิการในหมู่บ้านสมาชิก เพื่อเป็นหลักประกันตามที่สมาชิกกำหนด และส่งผลต่อชุมชนโดยที่การเน้นการขยายผลเชิงพื้นที่ของเครือข่ายทำให้แต่ละชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายมีสมาชิกจำนวนมาก บางหมู่บ้าน มีสมาชิกครบทุกหลังคาเรือน จำนวนสมาชิกมากกว่าจำนวนหลังคาเรือน เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีพื้นที่ที่เคลือบลงเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และผ่านแกนนำเพื่อเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น

2) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

2.1) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ระดับหมู่บ้าน

(1) การก่อเกิด ฌาปนกิจสงเคราะห์ในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเรียนแบบหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งเป็นแนวคิดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในอดีต แต่มีการขยายผลมากในช่วง 10 ปีมานี้ โดยเน้นการช่วยเหลือกันเมื่อสมาชิกเสียชีวิต ซึ่งสวัสดิการจะให้กับทายาทของผู้เสียชีวิตเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพของสมาชิกที่เสียชีวิต ต่อมาได้กำหนดวัตถุประสงค์เพิ่มเติมขึ้น คือเพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของผู้เสียชีวิต เพื่อไม่ทำให้ลูกหลานเดือดร้อน โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยเงินกู้ในกลุ่มเกษตรกร การช่วยเหลือค่าปลงศพส่วนใหญ่จะคิดในอัตรา 20 บาท ต่อสมาชิกที่เสียชีวิต 1 คน และในปี 2550 มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่เสียชีวิตทั้งสิ้น 132 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 423,280 บาท

(2) จุดแข็ง ชาวบ้านไม่ลำบากเมื่อเสียชีวิต โดยมีค่าปลงศพ และเป็นระบบที่อยู่ในชุมชน จึงง่ายต่อการส่งหรือเก็บเงิน ซึ่งปรกติเมื่อมีผู้เสียชีวิตในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะช่วยเหลือกันอยู่แล้ว

(3) อุปสรรค ชาวบ้านต้องทำฌาปนกิจที่เกิดจากภาวะจำยอมต้องทำ ซึ่งมีหลายหน่วยงาน หลายกลุ่มที่กำหนดให้สมาชิกต้องทำฌาปนกิจ โดยเฉพาะกับหน่วยงานที่ชุมชนต้องเกี่ยวข้อง ทำให้เป็นภาระการจ่ายเงิน และทำให้ระบบสวัสดิการผู้เสียชีวิตที่เป็นฐานของชุมชนขยายตัวครอบคลุมแต่เชิงซ้ำ

(4) ผลต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อชุมชนใน 2 มิติ คือความต้องการให้มีหลักประกันค่าปลงศพเมื่อเสียชีวิต ซึ่งมีอย่างครอบคลุมและทั่วถึง และผลกระทบในมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันโดยผ่านกระบวนการทางพิธีกรรมการเผาศพ มาสู่ระบบเงินตราและตัวแทน

2.2) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ระดับเครือข่าย

2.2.1) เครือข่ายฌาปนกิจสงเคราะห์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(1) การก่อเกิด เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอ ซึ่งดำเนินการตามนโยบายจากข้างบนลงสู่ข้างล่าง ในขณะเดียวกัน ในหน่วยงานระดับล่าง เช่น สถานีอนามัย มีการส่งเสริมในระดับตำบล และ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ส่งเสริมในระดับอำเภอ และเชื่อมต่อเครือข่ายในระดับจังหวัด ปัจจุบันมีสมาชิก 2,782 คน มีเงินทั้งสิ้น 320,700 บาท และในปี 2550 มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่เสียชีวิตทั้งสิ้น 6 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 90,000 บาท

(2) จุดแข็ง มีสมาชิกที่แน่นอนคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีหน่วยงานที่สนับสนุนทั้งในด้านแนวความคิด สถานที่ทำการ และมีงบประมาณเพียงพอ

(3) อุปสรรค การดำเนินการในระดับเครือข่าย ต้องจำเป็นต้องมีสถานที่ทำการของเครือข่ายเพื่อใช้เป็นจุดประสานงานระดับอำเภอ ซึ่งหมายถึงภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องคน สถานที่ สาธารณูปโภคที่จะตามมา และในแต่ละหมู่บ้านมีสมาชิกจำนวนจำกัด คือประมาณหมู่บ้านละ 10-20 คน ตามจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้ต้นทุนการนำส่งเงินที่ศูนย์ประสานงานที่อำเภอสูงขึ้น เพราะต้องมีตัวแทน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาส่งเงิน ซึ่งหากพิจารณาจากจำนวนสมาชิกต่อตัวแทนนำส่งเงินของแต่ละหมู่บ้านต่อเดือนต่อครั้งกล่าวคือ ประมาณ 200 บาท ต่อหมู่บ้าน ต่อสมาชิก 15 คน ถือว่าเป็นต้นทุนที่สูงมาก

(4) ผลต่อชุมชน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อครอบครัวอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีหลักประกันด้านสุขภาพและหลักประกันเมื่อเสียชีวิต

2.2.2) สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(1) การก่อเกิด เกิดจากแนวคิดเพื่อการสร้างหลักประกันเงินกู้ของสมาชิกและครอบครัวกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยดำเนินการในเครือข่ายระดับจังหวัด ในช่วงแรกมีการรับสมัครสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุและเด็ก และการหาสมาชิกบางหมู่บ้านมีการกำหนดเงื่อนไขว่า คนที่จะกู้เงินต้องสมัครเป็นสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน ไม่เช่นนั้นจะไม่มีสิทธิกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนเงินล้าน

(2) จุดแข็ง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีจำนวนมาก โดยเฉพาะในระดับจังหวัด หากสามารถระดมสมาชิกได้มากก็จะทำให้ยอดเงินค่าปลงศพสูงขึ้น และมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล สามารถทำนิติกรรมได้

(3) อุปสรรค จุดประสงค์หลักคือเป็นหลักประกันเงินกู้ของสมาชิก โดยหวังว่าสมาชิกที่กู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน กรณีเสียชีวิตจะได้มีเงินจ่ายคืนกองทุน และการดำเนินงานในระดับจังหวัด ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมากทั้งด้านสำนักงาน ค่าจ้างพนักงาน ค่าใช้จ่ายในการชันสูตรและจ่ายค่าปลงศพ

(4) ผลต่อชุมชน มีผลต่อชุมชนในวงกว้าง ในการมีหลักประกันการชำระเงินกู้ หากสมาชิกมีอันเป็นไป ซึ่งเป็นผลดีต่อกองทุนเงินล้าน แต่ก็ส่งผลต่อภาระของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกองทุน ที่ต้องจ่ายเงินเพิ่มขึ้น และทำให้ต้นทุนการบริหารจัดการสูงขึ้น เช่น ต้นทุนการนำส่งเงิน ที่มีสมาชิกกระจายตามพื้นที่ของจังหวัด ต้นทุนการบริหารจัดการที่ต้องเช่าสถานที่และค่าใช้จ่าย และต้นทุนในกระบวนการขอรับสวัสดิการทั้งด้านการตรวจชันสูตรศพ การเดินทางจัดทำเอกสารเพื่อขอรับเงิน ฯลฯ

2.2.3) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ระดับองค์กรหรือหน่วยงาน

2.2.3.1) สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ลูกค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

(1) การก่อเกิด เกิดจากการส่งเสริมของ ธ.ก.ส. โดยมีการจัดตั้งเป็นสมาคม โดยมีสำนักงานอยู่ที่ ธ.ก.ส. มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด มีลูกจ้างเพื่อดำเนินงาน เน้นสมาชิกที่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. ปัจจุบันมีสมาชิก 9,126 คน มีเงินทั้งสิ้น 24,770,406 บาท และในปี 2550 มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่เสียชีวิตทั้งสิ้น 120 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 100,400 บาท

(2) จุดแข็ง มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล สามารถทำนิติกรรมได้ มีหน่วยงานดูแลและสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีกลุ่มเป้าหมายสมาชิกที่แน่นอน และมีระบบการดำเนินงานที่เข้มแข็ง

(3) อุปสรรค สมาชิกที่เสียชีวิตต้องให้ญาติมาประสานที่สำนักงานในอำเภอ และการเข้าเป็นสมาชิกแบบกึ่งบังคับ

(4) ผลต่อชุมชน มีผลต่อชุมชนในวงกว้าง ในการมีหลักประกันการชำระเงินกู้ หากสมาชิกมีอันเป็นไป แต่ก็ส่งผลต่อภาระของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของสมาคมที่ต้องจ่ายเงินเพื่อใช้เป็นหลักประกันเงินกู้เมื่อเสียชีวิต เท่ากับการลดภาระเสี่ยงให้ชาวบ้านรับผิดชอบโดยตรง รวมถึงต้นทุนในกระบวนการขอรับสวัสดิการทั้งด้านการตรวจชันสูตรศพ การเดินทางจัดทำเอกสารเพื่อขอรับเงิน ฯลฯ สูงขึ้น และล่าช้า

2.2.3.2) ฌาปนกิจสงเคราะห์ชมรมศิษย์เก่าโรงเรียนพิมาย

(1) การก่อเกิด เกิดจากการส่งเสริมของโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเน้นไปที่ศิษย์เก่าโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าปลงศพเมื่อเสียชีวิต ปัจจุบันมีสมาชิก 1,916 คน มีเงินทั้งสิ้น 984,850 บาท และในปี 2550 มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกที่เสียชีวิตทั้งสิ้น 4 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 100,000 บาท

(2) จุดแข็ง มีสถานที่และหน่วยงานที่ดูแลและส่งเสริม มีเงินกองทุนสะสมจำนวนมากพอสำหรับการจัดสวัสดิการค่าปลงศพ

(3) อุปสรรค เป็นองค์กรที่เน้นสมาชิกเฉพาะหน่วยงาน แต่สมาชิกแต่ละคนอาศัยอยู่กระจาย ไม่มีขอบเขตที่แน่นอน เพราะสมาชิกบางรายได้เดินทางไปประกอบอาชีพต่างจังหวัด ทำให้การประสานงานยากและต้นทุนสูงมากขึ้น

(4) ผลต่อชุมชน มีผลทำให้มีสวัสดิการแก่สมาชิกที่เคยเป็นสมาชิกองค์กรเดียวกันมาก่อน ซึ่งในที่นี้ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งผลต่อมิติทางสังคมในการ

สร้างโครงข่ายความสัมพันธ์กลุ่มคน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการขยายกิจกรรมหรือการเชื่อมโยงเครือข่ายสวัสดิการ

3) กลุ่มวิสาหกิจ เพื่อสวัสดิการสังคม

(1) การก่อเกิด เกิดจากการส่งเสริมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพ การสร้างรายได้ แล้วนำรายได้มาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก หรือบางกลุ่มก็นำเงินที่ได้จากการสนับสนุนมาจัดเป็นสวัสดิการเพื่อการเรียนรู้ในกระบวนการผลิต เป็นต้นปัจจุบันมี 2 กลุ่ม จำนวน 6 ชุมชน

(2) จุดแข็ง มีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่ม และเป้าหมายชัดเจนในการนำรายได้มาเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น ช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปของตัวเงินหรือสิ่งของ เช่น ผ้าห่ม เป็นต้น จ่ายเป็นทุนการศึกษา เป็นต้น

(3) อุปสรรค กลุ่มส่วนใหญ่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องพึ่งพิงทั้งด้านเงินทุน และองค์ความรู้จากภายนอก รวมทั้งไม่มีรายได้มากพอสำหรับการจัดสวัสดิการ

(4) ผลต่อชุมชน มีผลกระทบในวงแคบ เพราะแนวคิดยังจำกัดเฉพาะกลุ่ม แต่มีผลต่อชุมชนในเชิงวิถีคิด ที่สามารถผลักดันการเรียนรู้และจัดระบบสวัสดิการชุมชนต่อไปได้

4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการการศึกษา

(1) การก่อเกิด เกิดจากการขยายแนวคิดจากการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในกลุ่มผู้ใหญ่ และเน้นไปที่กลุ่มเด็กนักเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมการออม ปัจจุบันมี 1 ชุมชน จำนวนสมาชิก 120 คน

(2) จุดแข็ง เริ่มในชุมชนที่มีผู้นำมีความเข้มแข็ง และมีเงินสนับสนุนเพื่อซื้อกระปุกออมสินแจกแก่สมาชิกที่ต้องการออมเงิน

(3) อุปสรรค เน้นการออมเพื่อการกู้ยืม รายได้ร้อยละ 40 ปีผลให้กับสมาชิก อีกร้อยละ 60 เพื่อการบริหารจัดการ และมีการคืนเงินออม เมื่อสมาชิกต้องการทำเงินไปใช้เพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นวิถีคิดในกรอบของการออม ไม่ใช่วิถีคิดเพื่อสวัสดิการ

(4) ผลต่อชุมชน ทำให้นักเรียนรู้จักการออม และเป็นหลักประกันด้านการศึกษาของเด็กนักเรียน

กลุ่มสวัสดิการโดยตรงที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดสวัสดิการที่เน้นสวัสดิการคนเสียชีวิต รองลงมาคือสวัสดิการผู้สูงอายุ และทุนการศึกษาเด็ก

3.2.2 องค์การชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อม

องค์การชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยอ้อมในที่นี้จะหมายถึงการรวมตัวของชาวบ้านเป็นกลุ่มที่มีเป้าหมายหลักในด้านอื่น ส่วนรายได้หรือดอกผลที่เกิดจากการบริหารจัดการกลุ่ม ที่เหลือจากการจ่ายในวัตถุประสงค์หลักแล้วนำมาจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก องค์การชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อมของอำเภอพิมายมีดังนี้

1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือกองทุนเงินล้าน

(1) การก่อเกิด เกิดจากเงินที่รัฐบาลสนับสนุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้และการนำเงินไปสร้างรายได้ ตลอดจนเป็นการแก้ไขปัญหาเงินยืมนอกระบบ โดยนำเงินไปให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้ยืม รายได้ที่เกิดขึ้นมาใช้จ่ายในการบริหารจัดการ และรายได้ส่วนหนึ่งมาจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิกในอำเภอพิมายทั้งสิ้น 21,590 คน มีเงินหมุนเวียนทั้งสิ้น 201,000,000 บาท

(2) จุดแข็ง มีระบบการควบคุมกำกับจากรัฐ และชาวบ้านสามารถบริหารจัดการได้ภายใต้กรอบที่รัฐกำหนด

(3) อุปสรรค ชาวบ้านไม่สามารถดำเนินการนอกกรอบที่รัฐกำหนดได้ รายได้เกิดจากชาวบ้าน แต่รายจ่ายประมาณ 1 ใน 3 ต้องจ่ายกับภายนอกชุมชน ทั้งในรูปของการบริหารจัดการเครือข่าย และการบริหารจัดการของหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุน นอกจากนี้ระบบสวัสดิการได้มีระบบการรวมศูนย์ตามการบริหารงานของเครือข่าย ซึ่งไม่ส่งผลต่อการพัฒนาฐานที่อ่อนแอด้านสวัสดิการระดับหมู่บ้าน

(4) ผลต่อชุมชน ผลกระทบในวงกว้างครอบคลุมทุกหมู่บ้าน แต่ในด้านการจัดสวัสดิการ แม้จะระบุไว้ประมาณร้อยละ 15 ของรายได้ หรือประมาณ 12,000 บาท ต่อหมู่บ้าน แต่ก็จำกัดอยู่ในกลุ่มของผู้สูงอายุและเด็ก

1) ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอพิมาย

โดยพิจารณาในประเด็นดังนี้

- 1.1) วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- 1.2) การรับรู้วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- 1.3) สิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่ม
- 1.4) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับคน
- 1.5) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการ
- 1.6) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับเงิน

สมาชิกของกองทุนเงินล้าน ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกชาย 9,243 คน เป็นหญิง 12,347 คน รวม 21,590 คน โดยในปี 2550 มีสมาชิกที่กู้ยืมมีจำนวน 12,541 ร้อยละ 58.09 ของสมาชิกทั้งหมด

1.1) วัตถุประสงค์การกู้เงินจากกองทุนเงินล้านอำเภอพิมาย

ตารางที่ 3 แสดงวัตถุประสงค์การกู้เงินจากกองทุนเงินล้านอำเภอพิมาย

วัตถุประสงค์การกู้	จำนวน	วงเงิน	ร้อยละ
เพื่อการเกษตร	9,904	131,904,440	81.94
เพื่อค้าขาย	1,808	16,861,000	10.47
เพื่ออุตสาหกรรม	59	741,000	0.46
เพื่อบริการ	134	1,578,000	0.98
อื่นๆ	636	9,888,000	6.14
รวม	12,541	160,972,440	100.00

จากตารางในจำนวนที่กู้ยืมนี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.94 กู้ยืมไปเพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 10.47 กู้เพื่อค้าขาย กู้ยืมเพื่อใช้อื่นๆ เช่น ร้อยละ 6.14 ใช้จ่ายภายในครอบครัว ร้อยละ 0.98 กู้เพื่อประกอบอาชีพด้านการบริการ และด้านการช่าง เป็นต้น และร้อยละ 0.46 กู้เพื่อไปลงทุนอุตสาหกรรม

1.2) การรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนเงินล้าน

ตารางที่ 4 แสดงการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนเงินล้าน

การรับรู้วัตถุประสงค์ของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อให้กู้เงิน	69	33.33
เพื่อสร้างอาชีพ/รายได้	46	22.22
เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักออม	35	16.91
เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง	18	8.70
เพื่อรองรับนโยบายจากรัฐ	14	6.76
เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ	10	4.83
เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน	6	2.90
เพื่อบริหารเงินให้เกิดประโยชน์	5	2.42
เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน	4	1.93
รวม	207	100.00

การรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนเงินล้าน จากการสอบถามแกนนำกลุ่มกองทุนเงินล้านจำนวน 207 คน พบว่า ร้อยละ 33.33 คิดว่ากองทุนเงินล้านตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งกู้เงิน ดอกเบี้ยราคาถูกของหมู่บ้าน ร้อยละ 22.22 คิดว่าเพื่อสร้างอาชีพ/รายได้ ร้อยละ 16.91 คิดว่าเพื่อให้ชาวบ้านรู้จักออม ร้อยละ 8.70 คิดว่าเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง ร้อยละ 6.76 คิดว่าเพื่อรองรับนโยบายจากรัฐ ร้อยละ 4.83 คิดว่าเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ร้อยละ 2.69 คิดว่าเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน ร้อยละ 2.42 คิดว่าเพื่อบริหารเงินให้เกิดประโยชน์ และร้อยละ 1.93 คิดว่าเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

1.3) สิ่งยึดเหนี่ยวของกองทุนเงินดำน

ตารางที่ 5 แสดงสิ่งยึดเหนี่ยวของกองทุนเงินดำน

สิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ความยุติธรรม ซื่อตรง โปร่งใส	71	34.30
ความสามัคคี	65	31.40
ผู้นำ คณะกรรมการ	39	18.84
กฎระเบียบ	18	8.70
การประชุม	14	6.76
รวม	207	100.00

เมื่อสอบถามถึงสิ่งยึดเหนี่ยวของกองทุนเงินดำนพบว่าร้อยละ 34.30 คือความยุติธรรม ซื่อตรง โปร่งใส ร้อยละ 31.40 คือความสามัคคี ร้อยละ 18.84 คือผู้นำ คณะกรรมการ ร้อยละ 8.70 คือกฎระเบียบ และร้อยละ 6.76 คือการประชุมพบปะกันสม่ำเสมอ

1.4) สภาพปัญหาของกองทุนเงินดำนเกี่ยวกับคน

ตารางที่ 6 แสดงสภาพปัญหาของกองทุนเงินดำนเกี่ยวกับคน

สภาพปัญหาเกี่ยวกับคน	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์	58	28.02
สมาชิกเข้าร่วมประชุมน้อย	42	20.29
สมาชิกไม่ศึกษาระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ	39	18.84
คณะกรรมการไม่พร้อม ขาดประสบการณ์	28	13.53
สมาชิกทะเลาะวิวาท ไม่พอใจในการกู้เงิน	22	10.63
สมาชิกไม่ส่งเงินตามกำหนด	18	8.70
รวม	207	100.00

สภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านเกี่ยวกับคน ร้อยละ 28.02 มีความเห็นว่าเกิดจากสมาชิกผู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ร้อยละ 20.29 สมาชิกเข้าร่วมประชุมน้อย ร้อยละ 18.84 สมาชิกไม่ศึกษาระเบียบและไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ร้อยละ 13.53 คณะกรรมการไม่พร้อม ขาดประสบการณ์ ร้อยละ 20.29 สมาชิกทะเลาะวิวาท ไม่พอใจในในวงเงินกู้เงินหรือการส่งเงิน และร้อยละ 8.70 สมาชิกไม่ส่งเงินตามกำหนด

1.5) สภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านในด้านการจัดการ

ตารางที่ 7 แสดงสภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านในด้านการจัดการ

ปัญหาการจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาการจัดทำบัญชี	76	36.71
โครงสร้างพื้นฐานไม่พร้อม	58	28.02
ขาดระบบการส่งหรือตามหนี้ที่ดี	41	19.81
ขาดระบบการตรวจสอบความโปร่งใส	18	8.70
ขาดการจัดการความรู้	14	6.76
รวม	207	100.00

สภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านในด้านการจัดการส่วนใหญ่พบว่าร้อยละ 36.71 มีปัญหาในการระบบบัญชีอันเนื่องมาจากความเป็นปัจจุบัน ความเข้าใจในการจัดทำเป็นต้น ร้อยละ 28.02 มีปัญหาโครงสร้างพื้นฐานไม่พร้อม ทั้งจำนวนคนทำงาน วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการ ร้อยละ 19.81 มีปัญหาขาดระบบการส่งหรือตามหนี้ที่ดี ร้อยละ 8.70 มีปัญหาการตรวจสอบความโปร่งใส และร้อยละ 6.76 มีปัญหาด้านการจัดการความรู้

1.6) สภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านในด้านการเงิน

ตารางที่ 8 แสดงสภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านในด้านการเงิน

ปัญหาเงิน	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกกู้เงินจากแหล่งอื่นมาคืนกองทุนฯ	67	32.37
สมาชิกมีหนี้ซ้ำซ้อน	62	29.95
กองทุนเงินไม่พอให้กู้ยืม	55	26.57
สมาชิกส่งเฉพาะดอกเบี้ย	14	6.76
คณะกรรมการตามหนี้ไม่ได้	9	4.35
รวม	207	100.00

สภาพปัญหาของกองทุนเงินล้านในด้านการเงินส่วนใหญ่พบว่าร้อยละ 32.37 มีปัญหาจากกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นมาคืน ร้อยละ 29.95 มีปัญหาสมาชิกแต่ละรายมีหนี้ซ้ำซ้อน ร้อยละ 26.57 มีปัญหากองทุนเงินล้านมีเงินไม่พอให้สมาชิกกู้ยืม ร้อยละ 6.76 มีปัญหาสมาชิกส่งเฉพาะดอกเบี้ย และร้อยละ 4.35 มีปัญหาคณะกรรมการไม่สามารถตามหนี้ได้

2) กลุ่มที่มีรายได้และนำผลกำไรบางส่วนมาจัดสวัสดิการ

(1) การก่อเกิด กลุ่มที่มีรายได้ส่วนใหญ่เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นต้น โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพ การสร้างรายได้

(2) จุดแข็ง มีหน่วยงานสนับสนุนที่หลากหลาย และมีจำนวนกลุ่มที่มาก มีจำนวนสมาชิกมาก มีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่ม

(3) อุปสรรค กลุ่มส่วนใหญ่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องพึ่งพิงทั้งด้านเงินลงทุน องค์ความรู้จากภายนอก และไม่มีรายได้มากพอในการนำมาจัดสวัสดิการ

(4) ผลต่อชุมชน มีผลกระทบด้านสวัสดิการชุมชนไม่มาก เพราะสมาชิกยังมองในมิติของการปันผลเป็นตัวเงิน

2) ผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอพิมาย

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอพิมาย

รายการ	หน่วย	จำนวน
1. จำนวนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	กลุ่ม	201
2. จำนวนสมาชิกกลุ่ม	คน	24,190
3. จำนวนเงินสัจจะสะสม	บาท	41,787,390
4. ผลการจัดลำดับการพัฒนา		
4.1 ระดับ 3 (ดี)	กลุ่ม	108
4.2 ระดับ 2 (พอใช้)	กลุ่ม	71
4.3 ระดับ 1 (ควรปรับปรุง)	กลุ่ม	22
5. กิจกรรมเครือข่าย		
5.1 ศูนย์สาธิตการตลาด	แห่ง	10
5.2 ธนาคารข้าว	แห่ง	28
5.3 ปิ๊มน้ำมัน	แห่ง	1
5.4 โรงสี	แห่ง	3
5.5 ลานตากผลผลิต	แห่ง	1
6. การจัดสวัสดิการกลุ่ม		
6.1 การรักษาพยาบาล	แห่ง	2
6.2 ทุนการศึกษา	แห่ง	10
6.3 บำรุงสาธารณประโยชน์	แห่ง	3
6.4 สงเคราะห์เด็กและคนชรา	แห่ง	11

แหล่งข้อมูล ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอพิมาย ของ
สำนักงานเกษตรอำเภอพิมาย ปี พ.ศ. 2550

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีจำนวน 207 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 24,190 คน มีเงินสะสม 41,787,390 บาท โดยกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี มีกลุ่มที่จัดสวัสดิการจำนวน 6 กลุ่ม โดยจัดสวัสดิการเป็นค่า รักษาพยาบาล บำรุงสาธารณประโยชน์ และสงเคราะห์เด็กและคนชรา

สถานการณ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอพิมาย พิจารณาในประเด็นดังนี้

- 2.1) วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- 2.2) การรับรู้วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- 2.3) สิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่ม
- 2.4) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับคน
- 2.5) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการ
- 2.6) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับเงิน

รายละเอียดสถานการณ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอพิมาย

- 2.1) การรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ตารางที่ 10 แสดงการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
รองรับเงินล้าน	68	32.85
ฝักออมเงิน	65	31.40
เป็นแหล่งเงินกู้ของชาวบ้าน	52	25.12
เพื่อให้หมู่บ้านเข้มแข็ง	12	5.80
สร้างอาชีพ	10	4.83
รวม	207	100.00

การรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จากการสอบถามแกนนำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 207 คน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 32.85 คิดว่าตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับเงินล้าน ร้อยละ 31.40 คิดว่าตั้งขึ้นมาเพื่อฝักออมเงิน ร้อยละ 25.12 คิดว่าตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งเงินกู้ของชาวบ้าน ร้อยละ 5.80 คิดว่าตั้งขึ้นมาเพื่อให้หมู่บ้านเข้มแข็ง และร้อยละ 4.83 คิดว่าตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างอาชีพ

2.2 สิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ตารางที่ 11 แสดงสิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

สิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ความยุติธรรม ซื่อตรง โปร่งใส	54	26.09
ความสามัคคี	51	24.64
เงินกู้ยืมและเงินปันผล	49	23.67
กฎระเบียบ	28	13.53
ผู้นำ คณะกรรมการ	16	7.73
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	9	4.35
รวม	207	100.00

เมื่อสอบถามถึงสิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่าร้อยละ 26.09 เห็นว่าสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือ ความยุติธรรม ซื่อตรง โปร่งใส ร้อยละ 24.64 เห็นว่าสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือความสามัคคี ร้อยละ 23.67 เห็นว่าสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือเงินกู้ยืมและเงินปันผล ร้อยละ 7.73 เห็นว่าสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือ คณะกรรมการ และร้อยละ 4.35 เห็นว่าสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือการยึดตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 สภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เกี่ยวกับคน

ตารางที่ 12 แสดงสภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เกี่ยวกับคน

สภาพปัญหาเกี่ยวกับคน	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกขาดวินัย	51	24.64
สมาชิกสมัครออมเงินน้อย	47	22.71
ขาดการศึกษาระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ	42	20.29
คณะกรรมการไม่พร้อม ขาดประสบการณ์	38	18.36
สมาชิกล้มเลิกเงิน	22	10.63
สมาชิกถอนหุ้น	7	3.38
รวม	207	100.00

สภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เกี่ยวกับคน ร้อยละ 22.71 มีความเห็นที่เกิดจากร้อยละ 24.64 เกิดจากสมาชิกขาดวินัย สมาชิกสมัครออมเงินน้อย ร้อยละ 20.29 เกิดจากสมาชิกขาดการศึกษาระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ร้อยละ 18.36 เกิดจากคณะกรรมการไม่พร้อมขาดประสิทธิภาพ ร้อยละ 10.63 เกิดจากสมาชิกล้มเลิกเงิน และร้อยละ 3.38 เกิดจากสมาชิกสมาชิกขอดอนหุ้น

2.4) สภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านการจัดการ

ตารางที่ 13 แสดงสภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านการจัดการ

ปัญหาการจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
ระบบบัญชี	78	37.68
โครงสร้างพื้นฐานไม่พร้อม	65	31.40
ขาดระบบการส่งหรือตามหนี้ที่ดี	44	21.26
ระบบการตรวจสอบความโปร่งใส	14	6.76
สมาชิกลาออก	6	2.90
รวม	207	100.00

สภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในด้านการจัดการ ร้อยละ 37.68 พบว่ามีปัญหาในการระบบบัญชีอันเนื่องมาจากความเป็นปัจจุบัน ความเข้าใจในการจัดทำเป็นต้น ร้อยละ 31.40 มีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานไม่พร้อม ทั้งจำนวนคนทำงาน วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการ ร้อยละ 21.26 ปัญหาการขาดระบบการส่งหรือตามหนี้ที่ดี ร้อยละ 6.76 ปัญหาการขาดระบบการตรวจสอบความโปร่งใส และร้อยละ 2.90 ปัญหาจากสมาชิกลาออก

2.5) สภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านการเงิน

ตารางที่ 14 แสดงสภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านการเงิน

ปัญหาเงิน	จำนวน	ร้อยละ
เงินไม่พอให้กู้ยืม	73	35.27
สมาชิกหนี้เข้าซ้อน	64	30.92
สมาชิกกู้เงินจากแหล่งอื่นมาส่ง	53	25.60
สมาชิกการส่งเฉพาะดอกเบี้ย	11	5.31
ตามหนี้ไม่ได้ ไม่มีค่าตอบแทน	6	2.90
รวม	207	100.00

สภาพปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในด้านการเงิน ร้อยละ 35.27 พบว่ามีปัญหาจากเงินไม่พอ ร้อยละ 30.92 ปัญหาหนี้เข้าซ้อน ร้อยละ 25.60 ปัญหาจากการกู้เงินจากแหล่งอื่นมาส่งคืนกองทุนฯ ร้อยละ 5.31 ปัญหาการส่งเฉพาะดอกเบี้ย และร้อยละ 2.90 ปัญหาจากการตามหนี้ไม่ได้ ไม่มีค่าตอบแทนคณะกรรมการ

3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลกำไรบางส่วนมาจัดสวัสดิการ

(1) การก่อเกิด กลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้

(2) จุดแข็ง มีหน่วยงานสนับสนุนที่หลากหลาย และมีจำนวนหลายกลุ่ม มีจำนวนสมาชิกมาก มีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่ม

(3) อุปสรรค กลุ่มส่วนใหญ่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องพึ่งพิงทั้งด้านเงินลงทุน องค์ความรู้จากภายนอก

(4) ผลต่อชุมชน มีผลกระทบต่อสมาชิกและชุมชน ในด้านสวัสดิการน้อย โดยสมาชิกและคนในชุมชนบางส่วนเช่นผู้สูงอายุ และเด็กจะได้รับสวัสดิการที่ทางกลุ่มจัดสรรให้ เช่น ในบางหมู่บ้านจะให้ผู้สูงอายุคนละ 300 บาท จำนวน 10 คน ต่อปี ให้ทุนการศึกษาเด็กคนละ 300 บาท จำนวน 5 คน ต่อปี เป็นต้น

กลุ่มที่ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

อำเภอพิมายมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ขอขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอพิมายในปี พ.ศ. 2550 มีดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	จำนวน สมาชิก	ระดับของ กลุ่ม	หมู่ที่	ตำบล	วันที่จัดตั้ง กลุ่ม
1	กลุ่มเลี้ยงปลานิลจิตรดา	16	2	4	ดงใหญ่	7-มี.ค.-49
2	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว	41	2	3	หนองระเวียง	24-ต.ค.-43
3	กลุ่มประมง	31		6	ในเมือง	7-มี.ค.-49
4	กลุ่มศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงชุมชน	21	3	6	ในเมือง	21-ก.ค.-49
5	ศูนย์เรียนรู้บ้านท่ามะเขือ	22	1	7	กระเบื้องใหญ่	8-ต.ค.-44
6	กลุ่มผลิตพืชผักอินทรีย์ ธารละหลอดเหนือ	19	1	1	ธารละหลอด	9-มี.ค.-44
7	เลี้ยงปลาในสวนสมบูรณ์	30	2	10	สัมฤทธิ์	3-เม.ย.-49
8	ข้าวมะลิอินทรีย์ หมู่ 7	30	3	7	กระซอน	24-พ.ค.-49
9	ข้าวมะลิอินทรีย์ หมู่ 6	30	1	6	กระซอน	24-พ.ค.-49
10	กลุ่มเลี้ยงสุกรบ้านดงน้อย	15	3	2	กระซอน	28-มี.ค.-49
11	กลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโค รุ่งเรือง	13	1	3	รังกาใหญ่	9-มี.ค.-44
12	ข้าวหอมมะลิบ้านทุ่งพิศุลทอง	45	1	10	ชีวาน	18-ก.ค.-49
13	กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์	33	1	1	ชีวาน	26-ก.ค.-49
14	โรงปุ๋ยหมักอัดเม็ด	47	1	1	ชีวาน	5-มี.ค.-44
15	กลุ่มเลี้ยงโคบ้านชาด	16	2	6	ชีวาน	21-ธ.ค.-46

จากตาราง ตำบลชีวานเป็นตำบลที่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยื่นขอขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด จำนวน 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นตำบลที่เล็กที่สุดของอำเภอพิมาย รองลงมาคือตำบลกระชนมีจำนวน 3 กลุ่ม และกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเกษตร

ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างองค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรงกับองค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการ โดยอ้อม

- 1) การก่อเกิด ไม่แตกต่างกันในด้านการเกิดจากการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งจากหน่วยงานของรัฐ แต่มีความแตกต่างกันในด้านของรูปแบบการสนับสนุน ซึ่งองค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรงจะได้รับการส่งเสริมในวิธีคิด และให้ชาวบ้านรวมกลุ่มและระดมเงินเพื่อจัดสวัสดิการ ซึ่งส่วนใหญ่อีกจัดสวัสดิการในเรื่องการตาย ส่วนองค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อม มักได้รับงบประมาณที่เป็นตัวเงินซึ่งส่วนใหญ่ก็เพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ แล้วนำดอกผลหรือรายได้นำมาจัดเป็นสวัสดิการ ซึ่งสวัสดิการส่วนใหญ่จัดให้กับผู้สูงอายุและเด็ก
- 2) จุดแข็ง ไม่แตกต่างกันในด้านการมีกลุ่มเป้าหมายและภารกิจที่ชัดเจน ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้แบบแผนการพัฒนาและการจัดการกลุ่ม แต่มีความแตกต่างกันในด้านการเรียนรู้อยู่ในระบบสวัสดิการชุมชน ซึ่งองค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรงมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระบบสวัสดิการชุมชนองค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อม
- 3) อุปสรรค ไม่แตกต่างกันในด้านการพึ่งพิงจากภายนอกโดยองค์กรชุมชนไม่เข้มแข็งและยังต้องการหน่วยงานพี่เลี้ยง แตกต่างกันในด้านรูปแบบการพึ่งพิงและรูปแบบของปัญหาการจัดสวัสดิการ โดยองค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรงไม่ต้องพึ่งพิงงบประมาณที่นำมาจัดสวัสดิการโดยตรง และมีปัญหาต้นทุนในการบริหารจัดการสวัสดิการ ส่วนองค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อมต้องพึ่งพิงเงินงบประมาณจากหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุน และปัญหาว่จะจัดสรรสวัสดิการให้กับใครเท่าใด
- 4) ผลต่อชุมชน ไม่แตกต่างกันในด้านการส่งผลกระทบต่อชุมชนในวงกว้างในระดับกลุ่มและชุมชน แตกต่างกัน ลักษณะของผลกระทบ กล่าวคือองค์กรชุมชนที่จัดระบบสวัสดิการชุมชนโดยตรงจะจัดสวัสดิการเฉพาะสมาชิกกลุ่ม เน้นการจัดสวัสดิการในเรื่องการตาย มีสมาชิกในวงกว้างกว่าโดยพบได้ในระดับตำบลและอำเภอ ส่วนองค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยอ้อมจะจัดสวัสดิการให้กับคนชุมชนซึ่งอาจไม่ใช่สมาชิกก็ได้ มีสมาชิกในวงที่แคบกว่า โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับกลุ่ม เน้นการจัดสวัสดิการในเรื่องค่าครองชีพในผู้สูงอายุและเด็ก ในระดับหมู่บ้าน

ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างกองทุนเงินล้านอำเภอฟิมายกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอฟิมาย

- 1) การรับรู้วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่มองว่าแหล่งเงินทั้งสองมีไว้เพื่อการกู้ยืม
- 2) สิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าความยุติธรรม ซื่อตรง และความโปร่งใสเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวของกลุ่ม แตกต่างกันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวของกลุ่ม แต่กองทุนเงินล้านไม่มี
- 3) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับคน แตกต่างกันโดยกองทุนเงินล้านส่วนใหญ่มีปัญหามาจากสมาชิกกู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ แต่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่มีปัญหาจากสมาชิกขาดวินัยในการส่งเงินออมและการส่งเงินคืน
- 4) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับการจัดการ ไม่แตกต่างกันโดยส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มมีปัญหาเรื่องระบบบัญชีและโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการในระบบสำนักงาน
- 5) สภาพปัญหาของกลุ่มที่เกี่ยวกับเงิน ไม่แตกต่างกันโดยส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มคือสมาชิกกู้เงินจากแหล่งอื่นมาใช้หนี้ เงินกองทุนมีไม่พอให้สมาชิกกู้ยืม และชาวบ้านมีหนี้ซ้ำซ้อน ซึ่งจะเห็นว่าระบบเงินทุนภายในชุมชนยังวนเวียนในมิติของการกู้ยืมที่ยังไม่สามารถสร้างรายได้หรือแก้ปัญหาหนี้สินได้ ส่งผลให้ไม่มีรายได้เหลือพอที่จะทำให้ชาวบ้านคิดถึงเรื่องสวัสดิการชุมชนได้

3.3 สถานภาพผู้ยากลำบากอำเภอพิมาย

ผู้ยากลำบากในอำเภอพิมาย มีความหลากหลาย ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวมาจากการให้คำจำกัดความของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งคำจำกัดความที่ต่างกันนั้นก็มาจากแนวนโยบายและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ดังเช่น

3.3.1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จำแนกผู้ยากลำบากโดยการทำแบบสำรวจผู้ยากลำบาก ขึ้นเพื่อใช้ในการสำรวจ ผลจากการสำรวจดังกล่าว พบว่ามีผู้ยากลำบากในอำเภอพิมาย 2,462 คน คิดเป็นร้อยละ 2.79 ของประชากรอำเภอพิมาย

3.3.2) หน่วยงานราชการต่างๆในอำเภอพิมาย เช่น ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ แต่ละหน่วยงานมีตัวชี้วัดความยากลำบากตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน เช่น สาธารณสุขก็จะมีตัวชี้วัดทางด้านสุขภาพ ฯลฯ การช่วยเหลือก็เฉพาะเจาะจงตามกลุ่มเป้าหมาย มีการสำรวจข้อมูลผู้ยากลำบากใน 2 ส่วน คือ สำรวจผ่านระบบข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลตามนโยบายของรัฐ เช่น โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน โครงการลงทะเบียนคนยากจน และข้อมูลผู้ยากลำบากเป็นต้น ซึ่งการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบากก็จะเรียงลำดับตามกรอบงบประมาณที่แต่ละหน่วยงานได้รับ และการจัดทำตัวชี้วัดรายย่อยของแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล หรือของแต่ละหน่วยงาน จำนวนข้อมูลผู้ยากลำบากจึงกระจายตามแหล่งที่มาของเงินอุดหนุน

ผู้ประสบปัญหาของอำเภอพิมาย ที่ได้จากการลงทะเบียนคนยากจนในปี พ.ศ. 2549 ดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงผู้ประสบปัญหาของอำเภอพิมาย

ผู้ประสบปัญหา	จำนวน	ผู้ต้องการความช่วยเหลือ
ที่ดินทำกิน	13,144	4,199
- ไม่มีที่ดินทำกิน	9,541	3,422
- ที่ดินทำกินไม่พอ	3,327	621
- ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์	276	156
คนเร่ร่อน	11	8
ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	16	4
ไม่มีรายได้	639	250
ถูกหลอกลวง	997	474
หนี้สิน	14,094	2,940
- หนี้ในระบบ	8,657	2,704
- หนี้นอกระบบ	5,437	236
ที่อยู่อาศัย	4,777	1,701
อื่นๆ	12,336	11,356
รวม	46,014	20,932

ผู้ประสบปัญหาของอำเภอพิมายจากตารางข้างต้น เป็นข้อมูลที่เกิดจากการสำรวจของรัฐ ภายใต้โครงการลงทะเบียนคนยากจนในปี พ.ศ. 2549 เพื่อใช้เป็นฐานในการช่วยเหลือคนยากจน จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าผู้ยากจนหรือยากลำบากของอำเภอพิมายมีทั้งสิ้น 46,014 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 ของประชากรอำเภอพิมาย โดยในจำนวนนี้ชาวบ้านมีความต้องการความช่วยเหลือทั้งสิ้น 20,932 คน คิดเป็นร้อยละ 45.49 ของผู้ยากลำบากทั้งหมด ซึ่งสภาพปัญหาส่วนใหญ่คือเรื่องที่ดินทำกิน และหนี้สิน

3.3.3) องค์การชุมชน ไม่มีการเก็บข้อมูลผู้ยากลำบากโดยเฉพาะ แต่เป็นหน่วยปฐมภูมิของข้อมูลผู้ยากลำบาก โดยข้อมูลบางชุดอาจประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด เช่น กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

หรือบางกลุ่ม มีข้อมูลผู้ยากลำบากตามวงเงินงบประมาณที่ทางกลุ่มสามารถจัดสวัสดิการได้ เช่น กลุ่ม สัจจะออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่นำผลกำไรส่วนหนึ่งมาจัดสวัสดิการ

ตารางที่ 17 แสดงการจัดสวัสดิการและผู้ยากลำบาก

ลำดับ	ประเภทผู้ยากลำบาก	จำนวนผู้ ยากลำบาก	จำนวนที่ได้รับ การช่วยเหลือ	คิดเป็นเงิน (บาท)
1	ศูนย์รวมพลังสร้างสวัสดิการชุมชน อำเภอพิมาย		จะเริ่มจัด สวัสดิการ ภายในเดือน มกราคม 2551	0
	- กลุ่มผู้ยากลำบากที่สำรวจโดยศูนย์รวม พลังฯ	67,648		
	- กลุ่มผู้ยากลำบากที่ต้องการความ ช่วยเหลือจากภายนอก	2,462		
2	เครือข่ายสัจจะวันละบาทเพื่อสวัสดิการ	568	6	6,100
3	ฅาปนกิจหมู่บ้าน	21,164	132	423,280
4	ฅาปนกิจอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน	2,782	6	90,000
5	สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์สมาชิก ธ.ก.ส.	9,126	120	100,400
6	สมาคมฅาปนกิจสงเคราะห์ศิษย์เก่าพิมาย	1,916	4	100,000
7	กลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ที่นำรายได้ บางส่วนจัดสวัสดิการ	24,190	2,148	644,400
รวม			2,416	1,364,180

ผู้ยากลำบากที่รวบรวมจากแต่ละหน่วยงานหรือแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันตาม วัตถุประสงค์และคำจำกัดความของสมาชิกของแต่ละกลุ่ม การจัดสวัสดิการก็มีความแตกต่างกัน ออกไป ดังเช่น ศูนย์รวมพลังสร้างสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมายมีการสำรวจพบว่ามีผู้ยากลำบาก จำนวนทั้งสิ้น 67,648 คน กลุ่มผู้ยากลำบากที่ต้องการความช่วยเหลือมีจำนวน 2,462 คน กลุ่ม

ฌาปนกิจหมู่บ้านมีจำนวน 21,164 คน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ อสม. มีจำนวน 2,782 คน สมาคม ฌาปนกิจสงเคราะห์ ธ.ก.ส. มีจำนวน 9,126 คน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ศิษย์เก่าโรงเรียนพิมาย มีจำนวน 1,916 คน และกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ ที่นำรายได้บางส่วนจัดสวัสดิการ มีจำนวน 24,190 คน ซึ่งสมาชิกของแต่ละกลุ่มก็มีความซ้ำซ้อนกันอยู่ กล่าวคือ ชาวบ้านคนหนึ่งอาจเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม

ในปี 2550 องค์กรต่างๆ ที่มีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือชุมชน โดยมีผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือไปแล้วทั้งสิ้น 2,416 คน เป็นเงิน 1,364,180 บาท

จากภาพรวมของอำเภอพิมาย ถึงแม้ว่าในอำเภอพิมายจะมีปัจจัยเอื้อจากการมีทรัพยากรน้ำมากโดยมีแม่น้ำไหลผ่าน มีพื้นที่ลาดลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ที่เอื้อต่อการสร้างอาชีพและรายได้ ประกอบกับในแต่ละชุมชนมีกลุ่มต่างๆ จำนวนมาก แต่ชาวบ้านก็ยังยากจน กลุ่มอาชีพต่างๆ ยังคงอยู่ในภาวะพึ่งพิง ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาที่ยังไม่สามารถนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ องค์กรชุมชนที่ดำเนินการด้านการเงินไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมอาชีพ การออม หรือการกู้ยืมก็ตาม มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการจัดสรรรายได้ให้สมาชิก

ระบบสวัสดิการชุมชนมีหลากหลายและหลายกลุ่มมีสมาชิกเป็นจำนวนมากและที่สำคัญกลุ่มที่จัดสวัสดิการโดยตรงจะมีเงินและสมาชิกที่มากกว่ากลุ่มที่จัดสวัสดิการโดยอ้อม แต่ก็ไม่สามารถจัดการและรองรับในการแก้ปัญหาของผู้ยากลำบากที่มีอยู่ในชุมชน อันเนื่องมาจากกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ส่วนใหญ่เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และบางกลุ่มสวัสดิการตั้งมาเพื่อวัตถุประสงค์ข้างเคียง ไม่ได้เพื่อการจัดสวัสดิการโดยตรง ทำให้สวัสดิการที่มีอยู่จึงมีอยู่เพียงสวัสดิการการตาย

ผู้ยากลำบากมีความหลากหลายซึ่งแตกต่างกันไปตามคำจำกัดความของแต่ละหน่วยงาน จำนวนผู้ยากลำบากที่มีจำนวนมาก ซึ่งจากการสำรวจโดยชุมชนเองมีมากถึงร้อยละ 76.74 ของประชากรอำเภอพิมาย ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างของประชากรที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในภาวะที่ต้องมีผู้ดูแล และสภาพหนี้สินที่มีมากทั้งจำนวนเงิน และแหล่งเงินกู้ โดยชาวบ้านไม่สามารถใช้เงินกู้ที่มีอยู่ในชุมชนนำมาสร้างรายได้อย่างแท้จริงได้ ทำให้ยังคงมีผู้ยากลำบากจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ข้อมูลผู้ยากลำบากที่ได้จากการสำรวจตนเองของชาวบ้านมีองค์ประกอบของข้อมูลที่เกี่ยวข้องในระดับบุคคลและระดับครัวเรือน เช่น อายุ รายได้ สภาพร่างกาย ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งชุมชนสามารถนำมากำหนดตัวชี้วัดเพื่อเรียงลำดับความยากลำบากของคนในชุมชนได้